

Editöre Mektup

Birinci Ankara Aile Hekimliği Kongresinin Ardından

Sayın Ankara Medical Journal Dergisi Editörü,

Derginizin 12.cilt 1.sayısında yayınlanan "Aile Hekimliği Uzmanlık Eğitiminde Saha Eğitimi" başlıklı yazı ile ilgili olarak bazı görüşlerimi sunmak isterim. Şöyle ki:

1- Makalenin giriş bölümünde "aile hekimliği uzmanlık eğitiminin bir parçası olarak birinci basamak ortamlarında da bir eğitim süreci öngörülmekte ... " denilmiştir.

Mesleki eğitimin olmazsa olmaz koşullarından biri yetiştirilecek öğrencinin mezun olduktan sonra çalışacağı ortamlarda yetiştirilmesidir. Bu nedenle tıp fakültesi öğrencileri hastanelerde, mühendislik okuyanlar fabrika ve inşaatlarda, güzel sanatlar öğrencileri ise sahnede öğrenim görürler. Bu durum uzmanlık eğitimi için de geçerlidir. Tıp dallarındaki uzmanlık eğitimine göz attığımızda tüm uzmanlık alanlarının esas olarak kendi kliniklerinde ve kendi müfredatlarıyla eğitim yaptıklarını görürüz. Bu durum aile hekimliği uzmanlık alanı için de geçerlidir¹.

Ancak bazı durumlarda uzmanlık alanıyla ilgili konularda farklı kliniklerle çakışma olduğunda uzmanlık öğrencisinin konuyu daha hızlı ve yeterli bir şekilde öğrenmesini sağlamak amacıyla başka kliniklerden yardım alınabilir ki bunun ülkemizdeki adlandırması "rotasyon" şeklindedir. Buna somut bir örnek verecek olursak bir anestezi uzmanlık öğrencisi meslek hayatı boyunca karşılaşılabileceği kardiyak sorunları tanımak amacıyla bu sorunların daha sık görüldüğü kardiyoloji kliniğine kısa bir süreliğine rotasyona gönderilmektedir. Bundan amaç uzmanlık öğrencisinin en kısa sürede en fazla bilgi ve beceriyi kazanmasını sağlamaktır. 18.07.2009 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliğinin 7/6/2011-2011/1985 sayılı

kararla eklenen bir maddeye göre ise "Rotasyon: Uzmanlık öğrencisinin uzmanlık eğitimi süresi içerisinde, kendi dalı dışında Kurul tarafından belirlenen diğer dallarda almak zorunda olduğu eğitim" şeklinde tanımlanmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda saha eğitimlerinin aile hekimliği uzmanlık eğitiminin "bir parçası" olarak nitelendirilmesi yerine aile hekimliği uzmanlık eğitiminin esasını oluşturduğu ve hastane rotasyonlarının eğitimin "bir parçası" olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyim.

2- Yazarlar tarafından "aile hekimliği uzmanlık saha eğitiminde çözülmesi gereken problemler" başlığı altında ilk etapta akla geliveren birçok sorun sıralanmıştır.

Bu sorunlara daha birçoklarını eklemek de mümkündür. Ancak bundan daha önemlisi bu sorunların nereden kaynaklandığının doğru tespit edilerek doğru ve kalıcı çözümler üretilebilmesidir.

Ülkemizde uzmanlık eğitimi 18.07.2009 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği Esaslarınca yürütülmektedir². Bu yönetmeliğin 4.maddesinde ...

b) Birim: Kurumların, belirli bir uzmanlık dalında uzmanlık eğitimi veren anabilim dalı, bilim dalı, klinik veya laboratuvarlarını,

c) Birim sorumlusu: Kurumların anabilim veya bilim dalı başkanlarını, klinik veya laboratuvar şeflerini, Adli Tıp Kurumu için Adli Tıp Kurumu Başkanını, ... ifade eder denilmektedir. Ancak "klinik veya laboratuvar şefleri" tanımı 663 sayılı Sağlık Bakanlığı Ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 58. Maddesi (Atıflar, değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler) 6.bendinin e fıkrası

ve 7.bendinde belirtildiği şekilde “eğitim görevlisi” olarak değiştirilmiştir³.

Aynı maddenin 7.bendinde 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Kanunun; a) Ek 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir denilerek

2. paragrafta “Tıpta ve diş hekimliğinde uzmanlık eğitimi, ilgili dalda tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olan profesör, doçent, yardımcı doçent, eğitim görevlisi ve başasistanlar tarafından verilir. Yardımcı doçent ve başasistanların tıpta uzmanlık eğitimi verebilmeleri için bu kadrolarda bir yıl çalışmaları şarttır.” ve 5.paragrafta ise “Başasistan kadrolarına atamalar, ilgili dalda uzman olan ve meslekî çalışma, bilimsel yayın ve yabancı dilde yeterliliği bulunan tabip, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar arasından Kurumca yapılacak veya yaptırılacak meslekî sınavla yapılır.” hükmü getirilmiştir.

Bu maddelerden anlaşıldığı üzere diğer tüm uzmanlık alanlarında olduğu gibi aile hekimliği uzmanlık eğitiminde görev alacak eğitimcilerin sağlık bakanlığınca açılacak bir sınava girmeleri ve ilgili dalda bilimsel yayınlarının olması ve yeterli düzeyde yabancı dil bilmeleri gerekecektir. Bunun da ötesinde anılan maddede “başasistan kadrolarına atama” yapılacağı belirtilmiştir. Bilindiği üzere “atama” devlet memurları için yapılan bir işlemdir ve buradan çıkan sonuç tıpkı eğitim görevlilerinin olduğu gibi başasistanların da herhangi bir sözleşme imzalamak için eğitim görevlisi statülerini bırakmaları gerektiğidir.

Aile hekimliği uzmanlık eğitiminin yaygınlaştırılması çalışmalarında karşımıza çıkan bir diğer temel sorun Türkiye’de uzmanlık eğitimi yapma yetkisinin kişilere değil kurumlara verilmiş olmasıdır. Tıpta Ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliğinin 4.maddesinin (b) ve (ı) bentleri uzmanlık eğitimi vermeye yetkili merciler olarak “Kurum” ve “Birim” ler tarif etmiştir². Bu tanımlara göre Kurum veya eğitim hastanesi: Tıp ve diş hekimliği fakülteleri ile Gülhane Askeri Tıp Akademisini, Bakanlıkça uzmanlık eğitimi vermeye yetkili kılınan sağlık kurumlarını ve Adli Tıp Kurumunu; “Birim” ise Kurumların, belirli bir uzmanlık dalında uzmanlık eğitimi veren anabilim dalı, bilim dalı, klinik veya laboratuvarlarını içermektedir. Yurt genelinde yaygınlaştırılacağı söylenen uzmanlık eğitimlerinde görev alacak bu başasistanların kadrolarının hangi eğitim kurumuna bağlı olarak açılacağı ve eğitim kurumu bulunmayan illerdeki uzmanlık eğitiminin nasıl yürütüleceği de çözüm bekleyen sorunlar arasındadır.

3- Makalenin “**Eğitim Modeli Önerileri**” bölümünde özet olarak uzmanlık eğitimi sırasında “modüler bir eğitim ve daha sonrasında **“eğitimi bitiren uzmanın gittiği yerlerde bunları sentez etmesine yönelik uygulamalar”** önerilmiştir. Bilindiği gibi 1974 yılında Leeuwenhorst toplantısında yapılan ilk aile hekimliği tanımında

“Yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın kişiler, aileler ve belirli bir topluluğa kişisel, birinci basamak, sürekli ve devamlı bakım veren lisanslı tıp doktorudur. Bu fonksiyonların bir sentezini yapması onu diğer uzmanlık dallarından ayırır.” denmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere uzman olarak mezun olmuş bir aile hekiminin yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmamayı sentezlemeyi öğrenmiş ve hatta bir davranış kalıbı haline getirmiş olması gerekir⁴. Bu nedenle uzmanlık eğitimi sırasında modüler eğitim vermek ve daha sonra gittiği yerlerde bunları sentez etmesine yönelik uygulamalar önermek Aile Hekimliği Kliniklerinin fonksiyonunun sorgulanmasına neden olabilir. Kaldı ki ülkemiz koşullarında “gidilen yerde” bütüncül uygulamaya yönelik uygulamaların varlığı ya da yeterliliği son derece tartışmaya açık bir konudur.

4- Makalenin “**Eğitim Süreci İle İlgili Öneriler**” bölümünde de yine Aile Hekimliği Kliniklerinin fonksiyonunun sorgulanmasına neden olabilecek şekilde “**aile hekimliği saha eğitim yerleri hastane rotasyonlarının bir uzantısı olarak değerlendirilebilir**” denilmiştir. Bir yanlılık sonucu yazıldığını düşündüğüm bu cümlenin “hastane rotasyonları aile hekimliği klinik eğitiminin bir uzantısı olarak değerlendirilebilir” şeklinde değiştirilmesinin, aile hekimliği uzmanlık eğitiminin birinci basamak bakış açısıyla düzenlenmesi gerekliliğini de vurgulaması açısından, daha doğru bir cümle olduğunu düşünüyorum.

Sonuç olarak Sayın Yazarlara Aile Hekimliği Saha Eğitimleri gibi bir konuyu gündeme taşıdıkları için teşekkür ediyor; bu konuda yapılacak tüm tartışmaların klientalist bir bakış açısından ziyade idari ve mali hukuk, bilim, etik ve kalite unsurları göz önüne alınarak yapılması gerektiğini vurguluyorum.

Saygılarımla
Prof. Dr. Süleyman Görpelioğlu
Dışkapı Yıldırım Beyazıt EAH Aile Hekimliği Kliniği
Eğitim Sorumlusu

Kaynakça

1. WONCA AVRUPA 2005 Basımı Türkçe Çevirisi Türkiye Aile Hekimleri Uzmanlık Derneği Yayınları – 4 Nisan 2011
2. Tıpta Ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği R.Gazete: 18/7/2009 No : 27292
3. 663 Sayılı Sağlık Bakanlığı Ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname R.Gazete: 2/11/2011 No: 28103
4. Görpelioğlu S. Aile Hekimliği Uzmanlık Eğitimi: Türkiye İçin Bir Program Önerisi. Kocaeli Üniversitesi Basımevi, Kocaeli 2001